

Pitanje urbanog identiteta – Skopje i makedonski paviljon s Venecijanskog bijenala arhitekture 2018.

Makedonski paviljon na Venecijanskom bijenalu arhitekture – slobodni prostor imaginacije i nove prilike. Što možemo naučiti iz makedonskog primjera?

ELENA KOPRTLJA

Apr 22, 2019

Nakon šestomjesečnog predstavljanja u Veneciji, makedonski paviljon sa 16. Venecijanskog bijenala arhitekture 2018. „Oslobađanje prostora“ (Freeingspace) može se vidjeti tamo gdje je i začeta njegova ideja – u Muzeju suvremene umjetnosti u Skopju. „Oslobađanje prostora“ otvara pitanja vezana uz nasilne transformacije urbanog skopskog identiteta kao rezultat projekta Skopje 2014.

Venecijanski bijenale njeguje i temelji se na projektima koji istražuju kontradikcije u aktualnoj arhitektonskoj produkciji, a odnose se na teme koje prolaze kroz fizički fenomen arhitekture. Iako lokalni, mnogi su primjeri pružili priliku za plodonosan doprinos sadržaju glavne teme *Freespace*. Prostor, slobodni prostor i javni prostor, mogu otkriti prisutnost ili odsutnost arhitekture, a kustosice, irske arhitektice **Yvonne Farrell** i **Schelly McNamara** koristili su Manifest *Freespace*, izdan u lipnju 2017. godine, kao referentnu točku izložbe.

Slobodni prostor je demokratski prostor, u kojem postoji razmjena između ljudi i zgrada tako da zgrade same pronalaze načine dijeljenja i angažiranja s ljudima tijekom vremena, dugo nakon što je arhitekt napustio mjesto događaja.

Skopje je kroz povijest doživjelo višestruke transformacije, ne samo u demografskom i ekonomskom smislu, već i u intenzitetu i karakteru građevinskih aktivnosti i prostornih promjena. Posljednje promjene u nizu – oblikovne u opsežnom građevinskom i političko-ideološkom projektu *Skopje 2014* glasno su odjeknule i još su uvijek popraćene kontroverzama te su postale predmetom brojnih istraživanja i kritika. Međutim, njihov temeljni i konačni učinak manifestira se homogenizacijom i brisanjem vrijednosti pojedinca, kao i potpunim poremećajem ravnoteže javnog i privatnog, odnosno izgrađenog i nedovršenog prostora.

„*Skopje 2014* predstavlja simbol totalitarne vladavine. Prisilnu provedbu isključive povijesti koja bi trebala izgraditi nacionalni osjećaj od antike do današnjih dana te za tri godine nadoknaditi povijesnu rupu od nekoliko stoljeća. Politička namjera SK2014 bila je jasna od samog početka: *raščistiti s korumpiranim komunističkim moralom* kao što je tada bilo objavljeno u *Proglasu Općine Centar* (što god to značilo). Kasnije je postalo očito da se misli na razdoblje nakon potresa, kada je Skopje obnovljeno kao grad solidarnosti, pa se moralo fizički intervenirati/uništiti važne modernističke objekte“, pojašnjava **Filip Jovanovski**, jedan od autora projekta.

U ideološkoj retrogradnoj građevinskoj ofenzivi pod nazivom *Skopje 2014*, koja zauzima središte grada s nevidljivim stupovima obojenih fasada od stiropora i pompoznihih brončanih spomenika, arhitektura i urbanizam zloupotrijebljeni su za potpuno neozbiljno raspolaganje javnim prostorom i za hvatanje, potiskivanje ili negiranje arhitektonskih postignuća. Prijedlog kustosa **Slobodana Velevske** i **Marije Mano Velevske** i četiri tima arhitekata okupljenih oko projekta „Oslobađanje prostora“ polazi od povratka i novog shvaćanja vrijednosti slobodnog javnog prostora u arhitektonskom i društvenom smislu. U projektu sudjeluju **Dejan Ivanovski**, **Filip Jovanovski**, **Blagoja Bajkovski**, **Marina Tornatora**, **Lucia la Giusa**, **Alessandro de Luca**, **Gordan Vitevski**, **Mila Dimitrovska**, **Vlado Danailov**, **Aleksandra Šulevska** te sami kustosi. Voditelj projekta je **Zoran Petrovski** iz MSU Skopje.

Glavni cilj samog projekta je prikazati kako se javni prostor u ovakvom stanju se može osloboditi i pročistiti te ga revalorizirati tako da ponovo bude prepoznat kao javno dobro. SK 2014 je projekt koji se ne može smjestiti u bilo koji kontekst razvoja grada budući da nije arhitektonski projekt, a njegova je jedina vrijednost to što postoji. Nudi konkretna i izvediva rješenja na objektima koji su doživjeli dramatične promjene. Riječ je o četiri različita projekta: projekt „Neugodna blizina“ ponovno procjenjuje zgradu Vlade Makedonije (djelo **Petra Muličkovskog**, 1970); projekt „Ponovno povezivanje“ zamišlja prostor oko Telekomunikacijskog centra, tj. glavne Pošte (arhitekt **Janko Konstantinov**, 1974); projekt „#Oslobađanje #Povezivanje #Pročišćavanje #Reprogramiranje“ tretira plato ispred Makedonske opere i baleta; projekt „Destratifikacija Skopja“ preoblikuje fasadu i sadržaj zgrade NA-MA (arhitekt **Slavko Brezovski**, 1959).

„Okvir djelovanja predviđa pregled ključnih aspekata SK2014 i preispitivanje njegovih prostornih efekata, kroz autonomne arhitektonske projekte s ciljem retroaktivnog obnavljanja cjeline gradskog kolektiva, počevši od snimanja i prepoznavanja prostornih i programskih prijelomnih točaka. Profesionalna arhitektonska javnost ne daje nikakve smjernice o tome kako tretirati baštinu u prostornom smislu koje je ostavila iza sebe realizacija SK2014. Iako intervencije, zamišljene i predstavljene kroz projekt Oslobađanje prostora, transformiraju postojeće stanje prostora, njihov cilj nije isključivost i agresivno brisanje postojećeg (nešto što je prije bila glavna operativna taktika), nego promišljanje postojeće stvarnosti grada i vraćanje etičke dimenzije arhitekturi. Projekti odgovaraju uvjetima modernog urbanog života koji integriraju mnoštvo ljudi, višeslojnost, protivljenje i suživot koji zahtijevaju. To su projekti koji se integriraju kao dio vrijednosne strukture

dijeljenja koja je temelj modernog grada i predstavlja fenomen urbanog života u globalnim društvenim okolnostima u kojima *sve što je čvrsto – topi se u dimu*“, ističe **Marija Mano Velevska**, kustosica projekta i članica autorskog tima.

U projektu „Oslobađanje prostora“ arhitektura ima vodeću ulogu u uspostavljanju prostornog jedinstva grada. Nema za cilj izgraditi ni arhivski ni nostalgичni odnos prema prošlosti, već uspostaviti kritički odnos i sa sadašnjim i prethodnim slojevima ovog složenog ispreplitanja ideoloških i praktičnih pogleda, kako bi se uspostavio novi konstruktivni odnos.

„Na temu SK2014 ne može se odgovoriti kroz jedinstvenu metodologiju, to nije jedan linijski projekt. Postoje nove zgrade, fasade, promjene programa, itd. Ideja je da ne ponudimo ‘bolje rješenje’, pa da licitiramo... Ne. Predlažemo kako ga pročistiti dalje od zadanog, izgrađenog. Zovemo to „pametni postupci. Situacija se ne svodi na ‘sviđa mi se to ili ne’. Prostor mora dobiti logiku, smisao“, kaže **Dejan Ivanoski** iz studija „Arhitektri“, član Udruge arhitekata Makedonije te jedan od autora projekta. Prema Ivanovskom ovo je iskra, platforma za daljnji razvoj ideja. Posebno, naglašava, svakodnevno svjedočimo masovnoj uzurpaciji. „Izostaje kontrola javnog prostora. To je korak naprijed i vraća malo svijesti, a ne da se prisvaja javni prostor. Razgovarajmo malo, pitajmo se, odgovorimo, raspravimo kako organizirati i upravljati zajedničkim prostorom“.

Jovanovski dodaje da je SK2014 metastaza cjelokupne makedonske kulturne produkcije, s dubokim utjecajem na film, kazalište, književnost... „Pitanje je koje su granice SK2014? Postoje li ograničenja i jesu li ona samo ono što vidimo na i oko glavnog trga? Teza kustosice “Oslobođenje prostora” pokušava odgovoriti na ova pitanja, te istaknuti da je jedina vrijednost ovog projekta što postoji, što je fizički prisutan“, zaključuje Jovanovski.

Elena Koprtla

—

Izložba ostaje ptvorena do kraja travnja 2019.

Bijenale arhitekture 2018

freeingspace

makedonski paviljon arhitekture

MSU Skopje

Oslobođenje prostora

Skopje 2014

Venecijanski bijenale arhitekture

Elena Koprtla - 3 Posts - 0 Comments

Elena Koprtla diplomirala je na Odsjeku za opću i komparativnu književnost na Filološkom fakultetu „Blaže Koneski“ u Skopju. Radila je u kulturnom uredništvu u nekoliko medija u Makedoniji te kao urednica knjige za jednu izdavačku kuću u Skopju. Doktorandica je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, na Poslijediplomskom doktorskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture. Radi kao suradnica-novinarka u mjesečnom časopisu Film + te kao koordinatorica i urednica publikacija objavljenih u sklopu AKTO - Festival suvremene umjetnosti Bitola/Skopje.

[Impressum](#) [O nama](#) [Oglašavanje na portalu arteist.hr](#) [Podržavam Arteist!](#)

© 2019 - arteist. Sva prava zadržana.

ZLIK